

ΤΕΣΥ ΜΠΑΪΛΑ

*Τις νύχτες
έπαιζε με τις σκιές*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Τις νύχτες έπαιξε με τις σκιές**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Τέσου Μπάιλα
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Τέσου Μπάιλα, 2019
© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Francis G. Mayer/Getty Images
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2019

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2792-8
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2793-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΤΕΣΥ ΜΠΑΪΛΑ

ΤΙΣ ΝΥΧΤΕΣ
ΕΠΑΙΖΕ ΜΕ ΤΙΣ ΣΚΙΕΣ

Στον Μιχάλη μου

*«Γιατί το φως είναι ένα, αδιαίρετο,
κι οπουδήποτε νικήσει ή νικηθεί,
νικάει και νικιέται και μέσα σου».*

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ
Αναφορά στον Γκρέκο

Ηράκλειο, 1970

ΟΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΧΩΡΙΣ ΕΜΑΣ. Έρχεται μια μέρα και ενώ όλα παραμένουν ολόγεια εμείς δεν υπάρχουμε. Κανείς δεν μπορεί να μας δει να διαβαίνουμε τους γνώριμους τόπους, ούτε να ακούσει τη φωνή μας. Μετατρέπομαστε σιγά σιγά σε σκιά μιας ομίχλης· και η ομίχλη σκεπάζει, σβήνει ό,τι έως εκείνη τη στιγμή άγγιζε η ματιά μας, σκέφτηκα και στάθηκα έξω από το σπίτι. Είχαν περάσει αρκετά χρόνια από τότε που είχα βρεθεί εδώ για τελευταία φορά.

Περνάει γρήγορα η ζωή... Πόσα χρόνια άραγε είναι παραδομένο στην εγκατάλειψη αυτό το σπίτι; Η θάλασσα και ο αμμόβουρκος δεν το λυπήθηκαν. Ούτε και η μοναξιά του... Οι σκέψεις τριγύριζαν στο μυαλό μου. Δεν ήξερα αν έπρεπε να μπω, ή να φύγω μακριά. Κοίταξα πίσω μου μην τυχόν με είχε δει κανένα μάτι. Κανείς δε φαινόταν στο ερημικό αυτό τοπίο. Αλλά ακόμα και να με έβλεπαν, τι σημασία θα είχε; Μόνο τα κρωξίματα των πουλιών και η απαλή βοή της θάλασσας διέκοπταν την ησυχία. Δεν είχα να δώσω λόγο άλλωστε σε κανέναν. Μετά τον θάνατό του, το σπίτι είχε εγκαταλειφθεί· και αργά ή γρήγορα η μοίρα του θα ήταν να το γκρεμίσουν. Αν υπήρχε μια ελπίδα να διασωθεί η ιστορία αυτού του σπιτιού, αυτή ήμουν εγώ, επειδή εγώ μόνο τη γνώριζα. Εγώ μόνο μπορούσα να αλλάξω τη μοίρα του.

Όλα είναι ίδια όπως και τότε... κι όμως διαφορετικά. Κουβα-

λούν επάνω τους τα σημάδια της αδιαφορίας. Το ίδιο συμβαίνει και σ' εμάς. Ο χρόνος χάνεται. Γίνεται ένας ανάλαφρος ίσκιος και περνά κι εμείς μένουμε περιφερόμενες σκιές όσων υπήρξαμε, σκέφτηκα και προσπάθησα, για μια ακόμα φορά, να αποδιώξω τις ασώπαστες αναμνήσεις από το μυαλό μου.

Το σπίτι βρισκόταν στην άκρη του οικισμού, ένας πέτρινος φρουρός μπροστά στη θάλασσα. Τώρα πια είχε απομείνει μόνο του. Έγνεφε στα κύματα, με μια αχαλίνωτη σιωπή να ξετυλίγεται γύρω του.

Ανέβηκα ένα ένα τα σκαλοπάτια της εισόδου. Σκασμένο το τιμμένο και παντού πεταμένα σκουπίδια. Άπλωσα το χέρι μου να ανοίξω την πόρτα. Για πρώτη φορά με ξάφνιασε η εικόνα του χεριού μου. Το θυμόμουν ροδαλό, ένα αθώο παιδικό χέρι επάνω στον βαρύ σύρτη. Ο χρόνος είχε πάρει την αθωότητά του, το είχε σμιλέψει κι αυτό με αφάνταστη δεξιοτεχνία. Έβλεπα τώρα ένα χέρι απαλλαγμένο από την αμεριμνησία της νιότης – με την υποψία μιας καφετιάς κηλίδας, ίδιας με αυτές επάνω στους τοίχους με τους ξεφλουδισμένους σοβάδες – να πασχίζει να τραβήξει τον σύρτη.

Η πόρτα άνοιξε με δυσκολία. Χρόνια ολόκληρα την καταπάλευε με όλες της τις δυνάμεις η αρμύρα της θάλασσας. Μύριζε όπως το παλιό κιτρινωμένο χαρτί. Σκόνη παντού και πεταμένα αντικείμενα, σκορπισμένα στο πάτωμα, ανάμεσα σε παλιά χαρτιά, σοβάδες και αναποδογυρισμένα συρτάρια. Κι ανάμεσά τους πεθαμένα σκουλήκια και ζωύφια, οι τελευταίοι κάτοικοι μιας μισογκρεμισμένης μνήμης.

Στον τοίχο υπήρχαν ακόμα μερικά καδράκια. Αράχνες σχημάτιζαν ένα καλοϋφασμένο πέπλο επάνω τους. Ένας άντρας με το τσιγάρο στο χέρι – θα πρέπει να είναι ο ίδιος στα νιάτα του, σκέφτηκα –, μια νυφική φωτογραφία με χαραγμένη ακόμα τη θλίψη στα μάτια της νύφης, λίγο λοξά τοποθετημένη στον τοίχο, κρεμασμένη από ένα καρφί έτοιμο να υποχωρήσει. Κοίταξα προσεκτικά. Η λύπη στο διάφανο πρόσωπο της νέας γυναίκας διακρι-

νόταν ολοζώντανη. Στο χέρι της έλαμπε ακόμα το δαχτυλίδι του γάμου της, ομολογώντας έναν έρωτα –ή την ανελέητη έλλειψή του, ποιος ξέρει;– με την ίδια δύναμη που ένας βράχος φέρνει στον νου πάντα τη θάλασσα ή οι ρουμπινένιοι σπόροι ενός ροδιού τη συνέχιση της ζωής. Και παντού, πάνω στα τραπέζια, στην ανοιχτή ντουλάπα, δίπλα στη σόμπα, πεταμένα χαρτιά – παλιά γράμματα, σπαράγματα όλα μιας περασμένης ζωής.

Έτριξε σε κάθε μου κίνηση το ξύλινο, κατεστραμμένο πάτωμα. Αλλά εγώ συνέχισα να περπατώ, αφηφώντας τον κίνδυνο μιας πιθανής κατάρρευσης του παλιού οικήματος. Κοίταξα προσεκτικά γύρω μου και προσπαθούσα να αφουγκραστώ και τον παραμικρό ήχο, ακροβατώντας με σύνεση πάνω στις τεντωμένες αναμνήσεις αυτού του τεράστιου δίπατου σπιτιού· προσπαθώντας να μην τις διαταράξω.

Συσσωρευμένη η εγκατάλειψη σε κάθε του σημείο. Στο τραπέζι, απλωμένο ακόμα το βελούδινο τραπεζομάντιλο και η κανάτα με το νερό, σκεπασμένη μ' ένα κεντίδι – όμορφο στα νιάτα του. Κάποτε θα υπήρξε λευκό σίγουρα, σκέφτηκα· και συνέχισα. Πιάστηκα από την κουπαστή της σκάλας και άρχισα να ανεβαίνω. Πάτησα με προσοχή επάνω στα ραγισμένα σκαλιά. Στον πρώτο όροφο υπήρχαν τρία δωμάτια. Προσπάθησα να μπω στην κρεβατοκάμαρα, όμως στο άνοιγμα της πόρτας σύννεφα σκόνης ξεχύθηκαν και με έκαναν ναπισωπατήσω. Ένα κύμα βήχα μού έκοψε την ανάσα. Συνέχισα. Η υγρασία περόνιαζε τα κόκαλά μου, έστω και αν έξω η άνοιξη είχε αρχίσει να οργιάζει κάνοντας τη φύση πιο γαλάζια και φωτεινή. Την έβλεπα να στάζει αθόρβα από τους τοίχους όπου είχε πια φωλιάσει· να κυλά γλείφοντας την παγωμένη επιφάνεια της λησιμονημένης ζωής.

Το χέρι μου περιπλανήθηκε επάνω τους. Πάντα με εντυπωσίαζαν τα ντουβάρια στα παλιά σπίτια. Τα συγκεκριμένα θα πρέπει να ξεπερνούσαν σε πάχος τους ογδόντα πόντους. Σχημάτιζαν μεγάλα περβάζια και έκαναν το μικρό σπίτι να μοιάζει με απάτητο φρούριο μπροστά στη θάλασσα. Λες και χρειαζόταν τόσο

πάχος για να περιορίσει την ηθική των ενοίκων του – ή μήπως για να φυλακίσει την ψυχή τους;

Στο βάθος του δωματίου, κάτω ακριβώς από το παράθυρο, βρισκόταν ένα σιδερένιο κρεβάτι. Ένα βρόμικο σεντόνι ήταν ριγμένο πάνω του· νωπό από τον τελευταίο ύπνο έμοιαζε να είναι ακόμα το μαξιλάρι. Λες και ο αποχωρισμός από το κεφάλι εκείνου δεν το άφησε ποτέ να στεγνώσει· λες και το σώμα του είχε ανασκάψει κάθε πτυχή στο παλιό στρώμα και είχε αφήσει για πάντα εκεί το αποτύπωμά του.

Θαρρείς πως μόλις σηκώθηκε, σκέφτηκα κοιτάζοντας τη γουβιασμένη μεριά πάνω στο φτιαγμένο από χοντρά κιλίμια στρώμα. Άρχισα να τον θυμάμαι ακόμα περισσότερο. Τα τελευταία χρόνια της ζωής του τα είχε περάσει εκεί μέσα. Μόνος του.

Αλήθεια, μένει ποτέ ένας καλλιτέχνης μόνος του; Ή μήπως πάντα μόνος του είναι στη ζωή;

Έσκυφα για να μαζέψω από κάτω ένα πεταμένο ριχτάρι.

Τον θυμόμουν πάντα απόμακρο. Ζούσε απομονωμένος στο σπίτι αυτό στην άκρη της θάλασσας. Απέφευγε κάθε κοινωνική συναναστροφή· ακόμα και όσους ήθελαν απλώς να γνωρίσουν τον μεγάλο ζωγράφο από κοντά· να του σφίξουν το χέρι. Ο απότομος τρόπος του δεν άφηνε περιθώρια σε κανέναν να τον πλησιάσει. Αν κάποιος ρωτούσε στο χωριό γι' αυτόν έπαιρνε την απάντηση ότι πρόκειται για έναν δύστροπο και κακό άνθρωπο.

Άλλοι, πάλι, ισχυριζόνταν ότι ήταν τρελός. Γι' αυτό δεν έβγαине από το σπίτι του ποτέ. Το πιστοποιούσε και το παιδί για τα θελήματα από το μπακάλικο. Στην αρχή κάθε μήνα τού πήγαινε μερικές προμήθειες, αλλά εκείνος το είχε ορμηνέψει να αφήνει τα πράγματα στο μεγάλο πέτρινο τραπέζι της αυλής, εκεί όπου είχε φροντίσει να του αφήσει τα χρήματα το προηγούμενο βράδυ. Άφηνε τα πράγματα κι έπαιρνε τα λεφτά κι αμέσως έφευγε τρέχοντας, χωρίς να κοιτάξει ξανά πίσω του.

Μερικοί ορκίζονταν ότι ήταν πότης· ότι έμενε εκεί μέσα κλεισμένος και έπινε ολημερίς. Άλλοι ότι είχε χάσει τα λογικά του.

Κανείς δεν ήξερε την αλήθεια για τον μυστηριώδη ζωγράφο, κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί τι καταχωνιασμένους φόβους έκρυβε στην ψυχή του. Όλοι είχαν μια κουβέντα να πουν γι' αυτόν στις καθημερινές τους συζητήσεις – ο τρελός γερο-ζωγράφος του χωριού ήταν από τα αγαπημένα τους θέματα, ιδιαίτερα από τότε που πληροφορήθηκαν πως δεν ήταν τυχαίος.

Ήταν σίγουρα φτωχός – το καταλάβαινε κανείς από τα ρούχα του. Τον είχαν δει ελάχιστες φορές, και φορούσε πάντα τα ίδια: ένα λευκό πουκάμισο γεμάτο μπογιές και μια χοντρή μάλλινη ζακέτα τον χειμώνα. Κανείς όμως δεν μπορούσε να πει με σιγουριά πώς ζούσε ο άνθρωπος αυτός στην πραγματικότητα: ούτε ποια θύελλα είχε ανταριάσει το μυαλό του εδώ και πολλά χρόνια.

Και η αλήθεια ήταν ότι πράγματι η παρουσία του δημιουργούσε ερωτήματα. Ελάχιστοι τον είχαν δει. Έμοιαζε πια πως ήταν ένας μύθος. Μόνο μερικά βράδια έβγαινε και καθόταν στην αυλή. Μόνος κι έρημος. Με το φως της σελήνης να στέκεται πάνω στα γέρικα μάτια του και τον ήχο της θάλασσας να ξυπνά τις μυρωδιές της έναστρης νύχτας και να τις φέρνει κοντά του. Μερικοί στο χωριό είχαν παραφυλάξει κάποια βράδια για να δουν αν πράγματι υπάρχει. Έλεγαν ότι τον είχαν δει τα ξημερώματα να ζωγραφίζει, ή να στέκεται και να κοιτάζει τα κύματα φουμέροντας. Γυάλιζαν τα μάτια του μέσα στο σκοτάδι. «Ίδιος ο εξαποδώ!» έλεγαν. Κανείς όμως δεν ήθελε να τον επισκεφτεί ή να του μιλήσει.

Εγώ μονάχα μπορούσα να τον επισκεφτώ όποτε ήθελα. Έβλεπα τη χαρά στα μάτια του όταν κατέβαινε να μου ανοίξει την πόρτα. Έλαμπαν τα γλωμά του μάτια. Το μόνιμα υγρό του βλέμμα γλύκαινε σαν με αγάλιαζε, όταν κατέβαινε στην αυλή να παίξει μαζί μου, όταν μου μιλούσε για τη ζωή του. Καμιά φορά με έπαιρνε ο ύπνος στο ντιβάνι του όσο εκείνος ζωγράφιζε. «Έρχεσαι και ανοίγουν τα χρώματα μέσα μου. Σκάνε μέσα στον νου μου, γεμίζουν τις χούφτες μου», έλεγε και ριχνόταν με τα μούτρα στη ζωγραφική. Όλος χαρά!

Όσο ο χρόνος περνούσε όμως τόσο κι εγώ απομακρυνόμουν από κοντά του. Με απωθούσε η μυρωδιά του αλκοόλ στην ανάσα του· τα τρεμάμενα χέρια του· το βαρύθυμο, σκοτεινό του βλέμμα. Αργότερα, όταν πια έφυγα για να ζήσω στην Αθήνα, σχεδόν τον ξέχασα. Έμεινε μια τρυφερή ανάμνηση των παιδικών μου χρόνων. Και τα χρόνια πέρασαν. Κι ύστερα έμαθα ότι έφυγε έτσι ακριβώς όπως είχε ζήσει σε όλη του τη ζωή: ασυντρόφευτος. Και αποφάσισα να γυρίσω πίσω για να κάνω ό,τι μικρό παιδί τού είχα υποσχεθεί ένα απόγευμα λίγο προτού αποκοιμηθώ στα γόνατά του ακούγοντας τις ιστορίες του.

Η εικόνα ενός γέρου να ζωγραφίζει, μόνος ως το τέλος της ζωής του, εισχώρησε βαθιά στο μυαλό μου. Έκλεισα τα μάτια και προσπάθησα να αποκρυπτογραφήσω τα ίχνη του. Θα έπαιρνα όρκο ότι άκουσα το σύρσιμο από τις παντόφλες του πάνω στο ξύλο. Αργό και αδύναμο. Σχεδόν ασθενικό. Για μια στιγμή σκέφτηκα να γυρίσω προς την πόρτα για να τον συναντήσω. Θα ρωτώ πως τον είδα κιόλας να κινείται από δωμάτιο σε δωμάτιο και να σκέφτεται το θέμα για τον επόμενο πίνακά του. Και μύρισα τις μπογιές του. Φτιαγμένες συνήθως από αυγό, κοπανισμένα λουλούδια και φυτά, φλούδες ροδιού και γάλα συκιάς. Επέμενε πάντα να τις φτιάχνει μόνος του, όπως τότε, όταν ήταν ακόμα παιδί.

Τον είδα να τσακίζει τα φύλλα της συκιάς και να συνθλίβει τα αιμάτινα ρόδια, προσέχοντας πόσο πολύ το κατακόκκινο χρώμα τους έβαφε τα δάχτυλά του. Άκουσα τον ήχο του πινέλου να γλιστρά επάνω στον καμβά και είδα τα χέρια του να διαγράφουν τις αδρές πινελιές, όπως ο μαέστρος μιας ορχήστρας διευθύνει μια συμφωνία. Και προσπάθησα πολύ να ακούσω τον ήχο της μοναξιάς του, εκείνης της θανάσιμης μα τόσο αναγκαίας για εκείνον μοναξιάς. Δεν τα κατάφερα. Η μοναξιά είναι πάντοτε δύσκολη όταν θυμάσαι το χαμόγελο της ζωής. Κι εκείνος δεν το είχε ξεχάσει ποτέ. Του το θύμιζε ο καλύτερός του φίλος. Μοιάζει με έναν αυτόχειρα που προσπαθεί να πνιγεί στη θάλασσα ενώ ξέρει κολύμπι. Ποτέ δε θα τα καταφέρει. Κι ας είπαν κάποτε οι σοφοί

αυτού του κόσμου πως είναι ανεξάρτητος και ελεύθερος όποιος είναι μόνος του. Τρίχες! Κανείς δεν μπορεί να μείνει μόνος του για πάντα. Κι εκείνος προσπάθησε πολύ για να το συνηθίσει.

Στράφηκα ξανά προς το μέρος του κρεβατιού. Ένας σωρός από τσαλακωμένα ρούχα σε μια άκρη. Μύριζαν ακόμα οι μπογιές. Και δίπλα ένα τετράδιο με σκίτσα από άνθρακονο και σημειώσεις πολλές για τη ζωή του· με το μολύβι –άγαρμπα ξυσμένο με μαχαίρι– ακουμπισμένο επάνω στη σελίδα του.

Κανείς δε νοιάστηκε να στρώσει ξανά τα σεντόνια του. Ούτε σκέφτηκε να κλείσει αυτά τα συρτάρια, ακόμα και όταν πήρε από μέσα τους ό,τι πολύτιμο μπορεί να έκρυβε εκείνος· και δεν κατάλαβε ότι έκρυβε την ψυχή του εκεί, πάνω στα κίτρινα, τα ροδί και τα μαβιά χρώματα των έργων του· επάνω στην πολυχρωμία των καμβάδων του και στο χοντρό τετράδιο με τα σκίτσα.

Βγήκα από την κρεβατοκάμαρα έχοντας στα χέρια το τετράδιο, με την καρδιά σφιγμένη, και προχώρησα στο διπλανό δωμάτιο, εκεί όπου είχε στήσει το εργαστήριό του. Ο ήλιος έμπαινε από τις μισόκλειστες γρίλιες του παραθύρου αποδεσμεύοντας μια φωτεινή νοσταλγία επάνω στα αντικείμενα.

Προχώρησα διστακτικά μέσα. Μια κατάσταση χάους επικρατούσε παντού. Σπασμένα τελάρα, κομματιασμένοι καμβάδες, απομεινάρια ξερών πια φρούτων, χυμένες μπογιές, πινέλα ζωγραφικής και άνθρακονο ακουμπισμένα παντού. Στον μεγάλο πάγκο με τα χαρτόνια, στο χοντρό αυτοσχέδιο καβαλέτο, στο βοηθητικό τραπεζάκι δίπλα του. Πινέλα κάθε μεγέθους, αναποδογυρισμένα κομμάτια ξύλου με παχιά στρώματα ξεραμένης μπογιάς, μια πολύχρωμη ακαταστασία... και επάνω στη ράχη της χαραγμένες όλες οι αγωνίες του ιδιοκτήτη αυτού του εργαστηρίου. Και μαζί μια αγριότητα να μαρτυρά τη συνάντησή του με την οριστική απώλεια. Με το ταξίδι του θανάτου να ξεκινά με ένα απαλό φύσημα του αέρα και να παίρνει μακριά κάθε τελευταία σκέψη.

Αλήθεια, ποια να ήταν η τελευταία του σκέψη; Ποια θάλασ-

σα να άρπαξε όλα όσα είχε στο μυαλό του προτού εκείνος φύγει; Μνήμες, σχέδια, ζωγραφιές, ανάσες... Σε πόσες θύμησες της ζωής να στράφηκε ο νους του λίγο προτού ξεστρατίσει στο τελευταίο του μονοπάτι;

Βημάτισα έως το παράθυρο και το άνοιξα. Το χερούλι έσπασε υπακούοντας στη δύναμη του χεριού μου. Από κάτω ο κήπος απλωνόταν ως τη θάλασσα. Θαρρείς την άγγιζε. Χρόνια ένιωθε την ορμή των κυμάτων να βρέχει τη μάντρα του. Κοίταξα κατάματα το φως του ήλιου να κυματίζει ελαφρά στον αγέρα. Εισχωρούσε από παντού στο σώμα της ημέρας, σαν μαχαίρι χωμένο βαθιά σε εύσαρκο φρούτο. Χάραζε με τη δύναμή του την άσχημη ατμόσφαιρα του δωματίου. Ύστερα στρογγυλοκαθόταν επάνω στη σκόνη κάνοντάς την να αναπηδά και να στροβιλίζεται με αργές κινήσεις παντού. Τριζοβολούσε σαν τη μυλόπετρα όταν γυρίζει στον κάμπο για να δώσει τη νέα σοδειά. Ένας ήλιος όλο νεότητά. Σκιρτούσε πάνω στο γέρικο σώμα του παλιού, μισογκρεμισμένου σπιτιού, δίνοντας την υπόσχεση πως μπορεί να υπάρχει μια δεύτερη ζωή στην ανορθόδοξη ερωτική τους αρμονία.

Άξαφνα ένας βόμβος ακούστηκε. Βγήκα στον διάδρομο. Ο ήχος ερχόταν από τη σκάλα που οδηγούσε στη σοφίτα. Ανέβηκα δύο σκαλιά. Στη γωνία του τοίχου, έξω ακριβώς από την κλειστή πόρτα της σοφίτας, ένα μελίσι τρομαγμένο από την παρουσία μου βιαζόταν να βρεθεί ξανά στην κυψέλη του.

Όμοια όπως οι θύμησες, σκέφτηκα. Βομβίζουν τον αγέρα και αυτές όταν συνθλίβουν τις ζωές των ανθρώπων.

Άφησα τις μέλισσες στην ησυχία τους και γύρισα πίσω στο δωμάτιό του. Σε μια εσοχή του τοίχου υπήρχε η παλιά κασέλα της μάνας του. Το ξύλο της είχε διαβρωθεί. Νόμιζα πως αν την έπιανα θα διαλυόταν στα χέρια μου. Μα προχώρησα προς το μέρος της και την άνοιξα. Το εσωτερικό της ήταν άδειο. Τίποτα δεν υπήρχε μέσα. Εγώ όμως ήξερα. Τον είχα δει να το τοποθετεί εκεί κάμποσα χρόνια πριν. Μαζί με δυο γράμματα της Μυρσίνης κι ένα δικό του – εκείνη του το είχε επιστρέψει.

«Αν πάθω κάτι, να ξέρεις, εδώ θα είναι», μου είχε πει. «Έλα να δεις».

Στη φαινομενικά άδεια κασέλα εκείνος είχε φτιάξει μια ιδιότυπη κρύπτη. Αρχούσε να τραβήξεις ελαφρά τον πάτο από μια άκρη του μισοφθαρμένη για να ανασηκωθεί το ξύλο και να αποκαλύψει έναν δεύτερο χώρο, μυστικό και αθέατο. Ανάμεσά τους ένα δέμα με το διπλωμένο ύφασμα. Και μερικά χαρτιά με ζωγραφιές. Τις περίφημες ζωγραφιές του από εκείνες τις ημέρες. Τυλιγμένα όλα σε ένα στυπόχαρτο για να απομονώνεται η υγρασία. Για να μην καταστραφεί καμιά λεπτομέρειά τους.

«Να έρθεις και να τα πάρεις. Μην τα αφήσεις να χαθούν. Κυρίως αυτό», είχε πει και μου έδειξε το ταλαιπωρημένο πανί. Θυμήθηκα τα λόγια του, την αγωνία στον τόνο της φωνής του. Τράβηξα λοιπόν το ξύλο. Μια ακίδα τρύπωσε στο δάχτυλό μου και με έκανε να πεταχτώ από τη θέση μου, αλλά συνέχισα. Όταν το ξύλο ανασηκώθηκε, τα είδα. Ήταν όλα στη θέση τους, όπως τότε. Με περίμεναν, όπως εκείνος μου είχε υποσχεθεί. Μύριζαν μούχλα, αλλά ο χρόνος δεν είχε προλάβει να διαβρώσει το πανί ανεπανόρθωτα. Το χοντρό χαρτί περιτυλίγματος και ο διπλός πάτος της κασέλας είχαν καταφέρει να διατηρήσουν το ύφασμα σε αρκετά καλή κατάσταση. Μονάχα μερικά χαρτιά είχαν κολλήσει μεταξύ τους. Γρήγορα κατάλαβα πως αν προσπαθούσα να τα ξεκολλήσω θα έκανα ζημιά. Γι' αυτό δεν έκανα καμιά προσπάθεια. Μαζί βρήκα κι ένα κλειδί. Τι να ανοίγει άραγε αυτό το κλειδί; αναρωτήθηκα και το έβαλα στην τσέπη μου.

Ανακουφίστηκα στην ιδέα ότι κανείς από όσους είχαν μπει στο σπίτι για να βρουν τα μεγαλύτερα έργα του δεν είχε καταφέρει να εντοπίσει το μυστικό της κασέλας. Ευτυχώς δε σκέφτηκαν να την πάρουν ολόκληρη.

Έβαλα τα πράγματα στην τσάντα μου. Ήταν πια ολοδικά μου. Όπως και το σπίτι του. Είχα κάνει ό,τι ο ίδιος μου είχε ζητήσει. «Γιατί;» τον είχα ρωτήσει, αλλά εκείνος είχε πει μόνο: «Πρέπει να ξέρεις, τουλάχιστον εσύ, την αλήθεια».

Ένωσα μια βαθιά ικανοποίηση. Ένα χαμόγελο ζωγραφίστηκε στο πρόσωπό μου, αλλά την ίδια στιγμή μια απαισιόδοξη σκέψη ήρθε να γκρεμίσει τη χαρά μου. Είχε άραγε πια καμιά σημασία όλη αυτή η ιστορία; Τι νόημα είχε αν θα έπαιρνα στο σπίτι μου αυτό το πανί; Τι νόημα είχε αν ήξερα το αποτυπωμένο επάνω του μυστικό, αν μόνο εγώ μπορούσα να πω στον κόσμο την κρυμμένη σε κάθε ίνα του πραγματικότητα, αφού ό,τι συμβόλιζε είχε πια χαθεί;

Η μυρωδιά της μούχλας με ανακάτεψε. Κατέβηκα τη σκάλα. Ήθελα να βγω. Να πάρω λίγο καθαρό αέρα, λες και τόση ώρα εκεί μέσα κάποιος μου στερούσε το οξυγόνο· λες κι έστυβε το μυαλό μου και έκανε την ψυχή μου να σπαρταρά. Το χαλικόστρωτο της αυλής ήταν γεμάτο άγρια βλάστηση. Καλά καλά δεν μπορούσες να πατήσεις πουθενά. Ώρα είναι, σκέφτηκα, να μπλεχτεί στα πόδια μου κανένα φίδι. Σκάλισα λίγο τα χόρτα και βρήκα ανάμεσά τους ένα πεταμένο ξύλο όμοιο με μαγκούρα. Το έπιασα και το κράτησα κοντά στο σώμα μου, περισσότερο σαν ασπίδα παρά σαν αντιστύλι, και συνέχισα να περπατώ διστακτικά, με τις αναμνήσεις μου να συγκρατούν τα βήματά μου· με το ύφασμα και την τραγική του μοίρα να με βαραίνουν.

Στην άκρη, κάτω από μια λεμονιά, δυο γατιά κοιμόντουσαν κουλουριασμένα. Καθώς πλησίασα, το ένα σήκωσε το κεφάλι και με κοίταξε κατάματα. Το δεξί του αυτί έχασκε κομμένο σε μια άκρη, σημάδι πως δε θα το έβαζε εύκολα κάτω. Έσταζε το βλέμμα του αγριάδα. Τρόμαξα. Κοντοστάθηκα και το κοίταξα απειλητικά. Εκείνο δεν έχασε στιγμή. Μου φανέρωσε τα σουβλερά του δόντια, δίνοντάς μου να καταλάβω ότι είχα διαταράξει την ησυχία του.

Ξεγλίστρησα οπισθοχωρώντας. Άνοιξα την αυλόπορτα και βγήκα. Τράβηξα τον σύρτη για να σιγουρευτώ ότι η γάτα δε θα έτρεχε ξοπίσω μου, λες και της ήταν δύσκολο να πηδήξει τον παλιό φράχτη και να με ακολουθήσει. Μα γρήγορα κατάλαβα ότι έτρεχα για να γλιτώσω από όλα όσα θυμώσουν. Κάθισα σε μια

πέτρα δίπλα στο μεγάλο δέντρο-προστάτη της αυλής και ένιωσα στο πρόσωπό μου υγρές χαρακιές. Ήταν η νοσταλγία. Έκλαιγα βουβά. Λες και η επαφή μου με το σπίτι του, τα προσωπικά του αντικείμενα και εκείνο το καταραμένο πανί με είχαν κάνει να συνειδητοποιήσω, ύστερα από τόσον καιρό, όλα όσα ο ίδιος μου είχε κάποτε διηγηθεί ένα απόγευμα στο εργαστήριό του. Όλα όσα εκείνος μου είχε εξιστορήσει.

«Για να γνωρίζεις ό,τι στ' αλήθεια συνέβη τότε», μου είχε πει. Κι εγώ άκουγα τη διήγησή του· το ματωμένο παραμύθι – έτσι μου είχε φανεί τότε. Άλλωστε, η ζωή κάθε ανθρώπου μοιάζει με παραμύθι.

Άνοιξα το τετράδιό του και διάβασα τις σημειώσεις του. Εκείνη η παλιά ιστορία που μου έλεγε όταν ήμουν παιδί ήταν ξανά εδώ γραμμένη. Τουλάχιστον κάποια κομμάτια της. Πήρα στα χέρια μου το μολύβι του. Ακούμπησα το τετράδιο στο γόνατό μου κι άνοιξα στην πρώτη λευκή σελίδα. Μα δίστασα για μια στιγμή. Πώς να τα αδειάσει όλα τούτα ο νους στο χαρτί; Πώς να τα βάλει σε μια σειρά; Δεν είμαι δα και συγγραφέας. Μα ύστερα το καλοσκέφτηκα και καταπιάστηκα να γράφω:

Τούτη εδώ είναι μοναχά μια ιστορία. Και θα τη γράψω όπως την άκουσα να μου τη διηγείται ο ίδιος. Κι ούτε έχει σημασία να μιλήσω για μένα. Κανείς δε χρειάζεται να ξέρει τον δικό μου ρόλο. Κι αν τη γράφω τώρα, είναι επειδή θέλω να την ιστορήσω κι εγώ με τη σειρά μου. Για να μη χαθεί.

Τη στιγμή που η Δαναή χάνεται στη γέννα, ο άντρας της ο Γιώργης, μαγνητισμένος από την Κίρκη του Κάστρου και από τις χάρες της, αμελεί να γυρίσει και μόλις που διαφεύγει από τη σφαγή των χριστιανών από τους Τουρκοκρητικούς στο μεγάλο Κάστρο, τον Αύγουστο του 1898.

Είναι η στιγμή όπου γεννιέται ο ήρωας ενός ολόκληρου κόσμου. Και μαζί του η Κρητική Πολιτεία, που λίγα χρόνια αργότερα θα οδηγήσει στην Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Αυτός είναι ο αιώνας του ζωγράφου, του Ανέστη, και η ιστορία του είναι η διαδρομή πολλών ανθρώπων, που έζησαν και πέθαναν μέσα στις σελίδες ενός βιβλίου. Δεν είναι μόνο ο Ανέστης που παρασύρει τον αναγνώστη στις ατραπούς μιας ανεξήγητης μοίρας, είναι κι εκείνοι που συνδέονται μαζί του με δεσμούς αίματος –ο παππούς Λεωνίδα, η θεια-Λουλουδιά, η Μυρσίνη–, αλλά κι εκείνοι με τους οποίους μοιράζεται εμπειρίες, πάθη, οράματα: η κυρα-Ευτέρπη, η Χριστίνα, η Ισιδώρα και προπαντός ο Μικέλε. Είναι και οι τόποι, η Κρήτη, ο Πειραιάς, η Μακεδονία, που παραδομένοι στις φλόγες και στα καπρίτσια της μεγάλης Ιστορίας δημιουργούν μια υποβλητική ατμόσφαιρα από την πρώτη μέχρι την τελευταία σελίδα.

Στο μυθιστόρημα της Τέσσυ Μπάιλα, ο άνθρωπος γίνεται έρωτας, γίνεται πόλεμος, γίνεται θάνατος, γίνεται τέχνη, ώσπου να ξαναγίνει άνθρωπος.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ
www.psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΖΗΣ: 22208